

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorum, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

De Sacramento Altaris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

peccatum opprimens & auferens, deinde in dies singulos nouum hominem fortificans, semper etiam durans & permanens, donec ex hoc exilio erepti, ad immortalē gloriam migrauerimus. Eam ob rem cuique Baptismus ita habendus est, ut amictus quotidianus, quo indutus semper debet incedere, ut nunquam non in fide, eiusque fructibus inueniatur, ut coercitis veteris hominis concupiscentijs, in nouo adolescat. Si etiam Christiani perhiberi contendimus, Baptismi opus seculū nobis exercendū est, vnde Christiani appellationem promeremur. Si quis autem exciderit, ille accedat vicissim. Nam quemadmodum Christus omnis gratiæ & misericordiæ sedes non cedit, neque obstat nobis prohibens iterum ad sese accedere, quanquam peccantes hallucinemur: ita quoque vniuersorum bonorum suorum & donorum thesaurus inconcussus permanet. Iam quemadmodum semel in Baptismo peccatorum condonationē affecti sumus, ita ea adhuc quotidie permanet, quam diu viuimus, hoc est, donec in terris veterem hominem collo circumferimus.

*Baptismus
quam doctrinam
& consolationem affert.*

DE SACRAMENTO ALTARIS.

Vemadmodum hactenus de Baptismo differuimus, ita iam nobis deinceps de secundo quoque Sacramento differendum est, nempe de his tribus partibus, quid sit, quid utilitatis adferat sumentibus, insuper quibus fruendum aut sumendum sit. Atque hæc omnia ipsius scripturæ verbis confirmata comprobabimus, quibus à Christo iam ab initio institutum est. Hæc equidem cuius Christiano cognoscenda sunt, quæ quidem Christianus

Tres præcipua questiones de Cæna Domini.

esse contendit, & huius Sacramenti cupit esse particeps. Neque enim nobis est animus posthac admittendi quemlibet, aut quibuslibet illud administrandi, ignorantibus quid hic quærant, aut quam ob rem accedant. Cæterum verba hæc sunt:

*Verba Cæ-
næ Domi-
nica.*

Dominus noster IESVS CHRISTVS, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: Hoc facite in mei commemorationem. Similiter & calicem, postquam cenauit, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis & multis effunditur, in remissionem peccatorum: Hoc facite, quotiescunq; biberitis, in mei commemorationem.

Principiò nequaquam decretum est nobis hic cum quoquam pedem conferre, aut contentionis gratia cum huius Sacramenti detestandis blasphematoribus suscepto bello in arenam descendere: Verùm sub initium potius discere, qua in re huius Sacramenti vis & virtus (vt in Baptismo fecimus) omnis sita sit, nimirum, vt sciamus caput & neruum in hoc esse Dei verbum, ordinem & mandatum. Neq; enim à quoquam homine excogitatum aut inuentum, sed citra cuiusvis consilium & deliberationem ab ipso Christo institutum est. Quapropter sicut decem præcepta, Oratio Dominica, fidei confessio suam dignitatem obtinent, tametsi ea in perpetuū nunq; seruaueris, oraueris, neq; credideris; ita quoq; hoc venerabile Sacramētū, saluū ac inuiolatum permanet, vt nihil illi detrahatur, quam-

libet nos illo indignè abutamur. Quid putas, Deo nostra opera aut fidem ad eò curæ esse, vt eam ob rem suum ordinem aut institutionem immutari patiatur? Videmus enim, in omnibus mundanis rebus eum perpetuò tenorem consistere & ordinem perdurare, quem Deus semel rebus creandis præscripsit & instituit, quæcunq; tandem ratione illis vtamur, aut res creatas exerceamus. Hæc quidem vulgò semper ac sedulò inculcanda sunt, ijs enim omnium seditiosorum Spirituum & gerræ illico labefactantur & sabuertuntur. Illi enim Sacramenta extra Dei verbum intuentur, vt rem à nobis factam.

Quid est itaque Sacramentum altaris? Responso, Est verum Corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi, in & sub pane & vino, per verbū Christi, nobis Christianis ad manducandum & bibendum institutum & mandatum. Et sicut de Baptismo diximus, non simplicem eum esse aquam: ita quoque hic dicimus, hoc Sacramentum panem & vinum esse, sed non simpliciter panem & vinum esse, quæ proponuntur discumbentibus, sed panem & vinum Dei verbo inclusa, & huic alligata. Verbum, inquam, illud est, quo hoc Sacramentum fit atq; discernitur, ne tantum simpliciter vinum & aqua, sed CHRISTI corpus & sanguis fit ad dicatur. Nos enim Augustini verbis subscribimus, ita dicentis: Accedat Verbum ad Elementum, & fit Sacramentum. Hoc Augustini verbum tam propriè & expressè dictum est, vt vix aliud dixerit præclarius. Virtute verbi elementum fit Sacramentum, citra cuius accessionem non nisi elementum manet. Jam hoc non est alicuius Principis aut Cæsaris, sed omnipotentis Dei verbum & institutio, cui meritò omnes creaturæ debent ad pedes accidere, atq; assentiri ita se rem habere, sicut dicit ipse, omniq; reuerentia, metu & humilitate illud accipere. Hoc verbo cōscientiæ tuæ imbecillitate

*Quid est
cena Do-
mini?*

*Dictum
Augustini.*

*Quod Verè
ad sit corpus
Christi in
cæna Do-
minica.
Contra Sa-
cramenta-
riorum
blasphemias
& infidelitatem.*

confirmare potes ac dicere: Etiam si infinitæ Diabolorum myriades vnà cum omnibus Suermeris, vno ore impudentissimè affirmarent, quomodo panis & vinum Christi corpus & sanguis esse possunt? &c. tamen compertum habeo, omnes ad vnum spiritus & doctos non tanta excultos esse prudentia atq; intelligentia, quanta Deum omnipotentem vel in minimo digito valere certò scio. Iam hîc expressè Christi verbum ponitur: Accipite, edite, Hoc est corpus meum, Bibite ex hoc omnes, hic est calix noui Testamenti in meo sanguine, &c. In hæc verba pedibus imus, hisce constanter adhæremus, perlibenter eos visuri, qui suo Magisterio Christum aliter audeant docere, aut aliter facere, atque ipse locutus est. Hoc equidem non in ciabimur verum esse, si verbum auferas, aut sine eo hoc Sacramentum intuearis, præter merum panem ac vinum nihil tibi mansurum reliquit: sed verbis vnà cum vino & pane manētibus, sicut debet & oportet, tum constat illa veraciter esse Christi corpus & sanguinem. Sicut enim os Christi dicit ac loquitur, ita quoq; est, vt quæ neq; mentiri nouit neq; fallere.

Ex his iam haud difficulter respondere possumus ad omnis generis quæstiones, quibus iam passim multi sollicitantur, quarum vnà hæc est: Num profligata quoque vitæ sacerdos, Sacramentum ministrare aut tractare possit, & eiusmodi. Siquidem hîc nos ita concludimus, dicentes. Quanquam nebulo perditissimum Sacramentum alijs ministraret, aut ipse sumat, tamen nihilominus Sacramentum illum sumere, hoc est, Christi Corpus & Sanguinem, non secus atque is, qui omnium reuerendissimè & dignissimè sumserit aut tractauerit, Neq; enim humana sanctimonia, sed verbo Dei nittur illud. Et quemadmodum nullus sanctorum in terris, adde etiam nullus Angelorum in coelis, panem & vinum in Christi corpus & sanguinem vertere potest.

ita

ita quoque nemo aliter facere aut immutare potest, nisi hoc Sacramento indignissime abutatur. Nam propter personæ indignitatem aut incredulitatem, Verbum non fit falsum aut irritum, per quod Sacramentum factum & institutum est. Neque enim dicit: Quando credideritis aut digni fueritis, tum corpus & sanguinem meum habebitis, sed Accipite, edite, bibite, Hoc est corpus meum, & sanguis meus. Et uerum, Hoc facite, nimirum quod ego iam facio, instituo, vobis edendum & bibendum porrigo. Hoc perinde valet, ac si dixerisset: siue dignus siue indignus fueris, hic corpus & sanguinem meum habes horum uerborum uirtute, quæ panis ac uini adiecta sunt. Hoc animo reconditum fac diligenter conserues. In his enim uerbis omne nostrum præsidium, tutela & propugnatio, aduersus omnes in locum errores & seductiones, quæcumque, vel exorta sunt unquam, vel deinceps adhuc exoriri possunt, sita sunt.

Ita habemus breuiter primam partem, de Substantia nempe Sacramenti. Nunc porro videamus & uirtutem ac utilitatem eius, cuius gratia potissimum Sacramentum hoc institutum est, quodque omnium maxime in eo est necessarium, ut sciamus, quid hic nobis querendum, indeque auferendum sit. Sed & hoc valde perspicuum est & cognitu facile, ex istis supra memoratis uerbis: Hoc est corpus meum & sanguis meus, quod pro uobis datur & effunditur in remissionem peccatorum. Horum uerborum breuiter hic est sensus: Ideo ad Sacramentum accedimus, ut eiusmodi thesaurum ibi accipiamus, per quem & in quo peccatorum remissionem consequamur. Quare hoc? Ideo quod uerba illic extant & hæc dant nobis. Siquidem propterea a Christo iubeor edere & bibere, ut meum sit, michi; utilitatem adferat, ueluti certum pignus & arraho, imò potius res ipsa, quam pro peccatis meis, morte & omnibus malis ille opposuit & oppignorauit.

Quis sit & uirtus salutaris huius sacramenti.

Inde iure optimo cibus animæ dicitur, nouum hominem alens atq; fortificans. Per Baptismum enim initio regeneramur, verum nihilominus antiqua & vitiosa cutis carnis & sanguinis adhæret homini. Iam hic multa sunt impedimenta & impugnationes, quibus cum à mundo, tum à Diabolo acerrimè infestamur, ita vt non rarò defessi viribus deficiamus, ac nonnunquam etiam in peccatorum lordes prolabamur. Ideo hoc Sacramentum tanquam pro quotidiano alimento nobis datum est, vt huius esu fides iterum vires suas repararet atq; recuperet, ne in tali certamine aut tergiueretur, aut succumbat deniq;, sed subinde magis atq; magis fiat robustior. Etenim noua vira sic instituenda est, vt assiduè crescat, & porrò pergendo incrementa accipiat. Verum huic contrà multæ passiones exhauriendæ sunt. Tanta enim æstuat iracundia inimicus nostre Diabolus, simul atq; conspexerit nos aduersus se nitens, & hominem veterem injecto freno coerceri, vt ille nos vi nequeat opprimere, tum ab omni parte positus insidijs occultè irrepens nos adoritur, omnes suos nervos intendens, omnes suas artes experiens, nihil non faciarum conans, nec prius absistit, quàm nos deniq; extrema lassitudine defessos fecerit, vt aut abiecta (quocumque) hasta fidem deseramus, aut omni desperata repugnandi fiducia tædiosi aut impatientes fiamus. Ad hoc iam datum est solatium, & hæc præsentaria animi leuatio adornata, vt cum cor senserit, se nimia impugnatione premi, hic vires & refocillationem querat & auferat.

Ad quid sit instituta.

*Sacramentorum
vociferationes.*

Atqui hoc loco iterum nasuti spiritus nostri mirifica eruditione & sapientia sua sese contorquent, tumultuantes & vociferantes: Qui verò, inquit, panis & vinum peccata possunt remittere, aut fidem corroborare? Cum tamen sciant & audiant, nos talia de vino & pane nunquam adhuc docuisse, velut panis per se

panis

panis est, verum de tali pane & vino, quæ Christi corpus & sanguis sunt, & verba secum coniuncta habent. Hic, inquam, panis thesaurus ille est, quem iactamus, hic certè est, nec alius, per quem eiusmodi peccatorum condonationem Christus nobis meritus est. Iam ille non aliter, quàm per verba (pro vobis traditur & effunditur) nobis offertur & donatur. Nam in his vtrumque habes, & quòd Christi corpus sit, & quòd tuum sit, tanquam thesaurus & donum concessum gratuito. Quin etiam illud pro certo constat, Christi corpus & sanguinem nequaquam rem otiosam & infrugiferam esse posse, quæ nihil fructus aut utilitatis adferat. Veruntamen quamlibet magnus per se thesaurus existat, verbo eum includi ac in eo nobis offerri necesse est, alioqui eundem neq; scire, neq; quærere possemus.

Quare nihil etiam illud est planeq; friuolum commentum, quòd garrunt, Christi corpus & sanguinem non esse in cœna pro nobis traditum & effusum, ob id in Sacramento peccatorum remissionem nos habere non posse. Nam tametsi opus ipsum in cruce peractum est, & peccatorum ibi parta condonatio: neq; tamen alia ratione, quàm per Verbum ad nos peruenire aut perferri potest. Quid enim hac de re nos comperti haberemus, hæc facta esse aut nobis condonata, nisi hæc prædicatione, aut vocali Verbo nobis annunciarentur? Vnde verò illi hoc habent exploratum aut cognitum, aut quomodo remissionem peccatorum possunt apprehendere, nisi scripturæ & Euangelio crediderint & innixi fuerint? Iam totum Euangelium & fidei Articulus, Credo Ecclesiam sanctam catholicam, remissionem peccatorum, &c. virtute verbi in hoc Sacramento conclusus est, & nobis propositus. Quamobrem ergo talem thesaurum ex hoc Sacramento violenter atq; indignè euelli ac diripi pateremur? cùm velint nolint, fateri cogantur, eadem hæc esse verba, quæ passim

*Quomodo
Sacramen-
ta confir-
ment fide,
vel singulis
applicent
promissio-
nem.*

*An fide per
Sacramen-
tum appli-
cetur nobis
gratia.*

in Eu-

in Euangelio repetita audimus: & tam non affirmare audeant, hæc verba in Sacramento nullius usus esse, quam affirmare non audent, totum Euangelium aut verbum Dei extra Sacramentum nullius precij esse aut usus.

*Quibus pro-
fit mandu-
catio.*

Tam ergo totum Sacramentum habemus, cum quid in se sit, tum quid adferat & profit utentibus. Nunc & videndum est, quænam sit persona ea, quæ eam percipit vim & utilitatem. Hæc est, ut breuiter dicam, veluti supra de Baptismo, & aliàs non rarò diximus, quicumque ea crediderit, quæ verba loquantur & afferunt. Neque enim saxi aut trunci dicta aut annunciata sunt, sed audientibus, ad quos ita inquit: accipite & manducate; &c. Et quia peccatorum condonationem offert, benigneq; pollicetur, non possunt hæc aliter atq; per fidem percipi. Eam fidem ipse ihs verbis exigit, inquitens: Pro vobis traditur, pro vobis effunditur, Quasi diceret: Ideo vobis corpus & sanguinem meum offero, & edere ac bibere iubeo, ut vobis tanquam rem propriam vendicetis, illisq; ita fruamini. Iam quicumque hæc sibi dicta statuit, creditq; ita se habere, ille certò conlectus est. Cæterum hisce verbis diffidens, nihil habet, utpote qui nequicquam hæc sibi offerri patitur, neque tam salutare bono frui cupit. Thesaurus equidem apertus est, atq; omnibus obuius & expositus, atque ad eam ad fores vsque adductus, imò potius mensæ ad vascendum impositus: at requiritur porro, ut hunc tibi peculiariter vendices, huic manum extensam admoueas, constanter credens, quemadmodum ipsa verba te docent.

*De præpara-
tione &
quis dignè
sumant.*

Hæc iam tota Christiana præparatio est hoc Sacramentum dignè percipiendi. Cum enim hic Thesaurus in verbis prorsus nobis proponatur: non aliter, quam corde apprehendi potest. Manibus enim eiusmodi donum, adeoq; perennis thesaurus non est apprehensi-

bilis

bilis. Ieiunium & oratio, &c. externæ quidem præparationis locum habere, & puerile exercitium esse potest, ut corpus modestè & reuerenter erga corpus & sanguinem Christi se gerat: verùm quod in hoc & per hoc nobis donatur, corpus nullo modo potest assequi aut apprehendere, sed fides cordis hoc facit, eiusmodi thesaurum cognoscentis & cupientis. Et hæc quidem, quantum ad communem huius Sacramenti institutionem attinet, dicta sufficient. Quæ enim ea de re latius differenda sunt, aliud ac peculiare tempus requirunt.

Vltimò, quoniam de huius Sacramenti recto intellectu & vera doctrina certi sumus, admonitione etiam & cohortatione peropus est, ne talem ac tantum thesaurum, qui quotidie inter Christianos administratur & distribuitur, negligamus, hoc est, ut ij, qui Christo nomen dederunt, se præparent ad huius venerabilis Sacramenti communionem sæpè frequentandam. Videmus enim non obscure, quàm pigros & segnes ad id nos præbeamus. Est penè magna pars eorum, qui audiunt Euangelium, qui, posteaquam Papæ commenta sunt sublata, nosq; à mandato & coactione eius liberari sumus, duos, tres, pluresq; annos, sine hoc Sacramento exigunt: quasi tam firmi sint Christiani, qui eo planè non opus habeant. Et impediri ac absterri inde nonnulli hoc nomine sese patiuntur, quòd docuimus, non accedere debere ad hoc Sacramentum, nisi quos fames ac sitis eius vrgeat atq; compellat. Sunt rursus, qui causantur, liberum esse, neq; necessarium, ac satis superq; esse, ut credant, se manducasse: quorum maior pars eò deniq; peruenit, ut omnibus deuotionis affectibus exutis, planè brutescere incipiant, ac demum cum Sacramento, tum verbum Dei extremè contemnant. Equidem quod initio docuimus, verum esse non negamus, neminè scilicet ad hanc cœnam vllò

*Cœna Domini frequentius
stendum.*

modo

modo adigendum aut impellendum esse, ne de integro nouam animarum carnificinam constituamus. Hoc tamen interim sciendum est, tales pro Christianis non esse reputandos, qui tanto tempore à Sacramento semet alienos faciunt & subtrahunt. Illud enim Christus non in hoc instituit, vt circumferatur pro spectaculo, sed suis Christianis præcepit, vt edant ac bibant, suique per hoc sint memores.

Causa hortantes et crebrior & sus sit corporis & sanguinis Christi.

Et perfectio qui veri Christiani sunt, ac *ymonis* Christi discipuli, quibus Sacramentum est in aliqua exaltatione ac pretio, illi semet sua sponte vltro impellunt. Verum enim vero vt simplices etiam & infirmi quibus aliqua voluntas est esse Christianis, hoc vehementius incitentur, ad causam & necessitatem reputandam, qua ad Sacramentum impelli debeant, ea de re pauca quædam verba faciemus. Nam quemadmodum in alijs negotijs ad fidem, charitatem, animi tolerantiam pertinentibus, non satis est tantum docere & instituere, verum etiam quotidie ac sedulo monere populum: ita quoque hic requirit necessitas, vt prædicando seduli simus, ne segnes aut rædiosi fiamus, nõ ignorantibus, quanto conatu & studio Diabolus huic rei, ac omni Christiano exercitio reluctetur, adeo vt pro virtutibus humanos animos ab eo fuget & absterreat.

Ac primùm quidem clarum textum in ipsis Christi verbis habemus, Hoc facite in mei commemoracionem. Hæc sunt verba nobis præcipientia & iubentia, quibus ijs, qui Christiani censeari volunt, mandatur & præcipitur, vt vtantur Sacramento. Quare qui Christus discipulus esse cupit, quibus cum hæc verba facit, huius curæ sit, vt hæc verba sibi cordi sint, non quidem ex coactione, velut impulso ab hominibus, verum vt Christo Domino obsequatur & obediat. Dixeris autem fortasse. Tamen hæc quoque particula, Quotiescunq; feceritis, adiecta est, hæc equidem cogit neminem, sed

elinquit Sacramenti vsu in cuiusque arbitratu liberum? Respondeo. Audio, sed non dixit, vt perpetuò nunquam faciamus: quin potius hæc ipsa verba dicens: Quotiescunque feceritis, vnà iniunxit, vt sæpe Sacramenti communionem iteremus. Estq; propterea directum, quòd Sacramentum velit habere liberum, non certo tempori alligatum, velut erat Iudæorum pascha, quod singulis annis semel tantum, ac non nisi decimo septimo die primi mensis, vespere manducare, nec vllum diem transilire cogebantur. Quasi velit dicere: Ego vobis festiuitatem paschalem seu cœnam adorno & constituo, quam non tantum ad huius diei vespere quotannis celebrabitis, sed ea sæpè fruemini, quando & quotiescunque libitum fuerit, prout cuique integrum erit & necessarium, nulli loco aut tempore allegatum. Quanquam Romanæ sedis Idolum Pontificium hanc quoque, vt cætera omnia à Christo constituta, peruerterit, iterumq; Iudaicam festiuitatem ex ea reddiderit.

Ex his iam perspicuum est omnibus, non ita relictum esse liberum, quasi contemni possit. Cæterum hoc ego voco Sacramentum contemnerè, quando nullo impedimento præpediti, tanto tempore Sacramentum quasi fastidientes, non accedimus, neque desideramus. Quòd si hanc libertatem habere contendis: cur non potius illam quoq; tibi arrogas, vt tibi prorsus non liceat esse Christiano, neque quicquam orare aut credere? Hoc enim perinde Christi præceptum est, atque illud: Sin Christianus perhiberi cupis, vt huic præcepto nonnunquam satisfacias atq; obtemperes, necesse est. Hoc enim mandatum permouere vtique te debebat, vt in te descenderes, & cogitares, Ecce cuiusmodi ego Christianus sum? quòd si essem, haud dubie vel modico harum rerum perficiendarum caperer desiderio, quas Dominus meus mihi faciendas præcepit.

*Mandatū
de vsu per-
tinet ad
adultos o-
mnes, qui
sunt mem-
bra cœtus
Ecclesie.*

*Contemptus
Sacramen-
tis.*

N n

Et pro-

Et profectò quandoquidem ad hanc cœnam tam grauatè & fastidiosè affecti sumus, ita nauseantes illam, sicut apparet, quales in Papatu Christiani fuerimus, qui tantùm coactu & metu humani præcepti accesserimus, sine omni animi voluptate & amore, præcepti Christi nullo respectu habito. Sed enim nos neminem cogimus aut violenter impellimus, nec quicquam in nostri gratiam huius cœnæ conuiuia esse dignetur. Hoc verò impellere & vtrò cogere te debet, quòd Christus id requirit, & placet id illi. Homini bus utique non concedendum est, vt ab illis, aut ad fidem aut ad vllum opus adigamur. Nos non plus facimus quàm vt doceamus & moneamus, quid factò opus sit non in nostri, sed in tui gratiam. Ipse pellicit te, ac omnibus modis ad se prouocat: hunc si arroganter contemseris, vide, vt ipse pro te respondeas.

Hoc primo quidem loco dictum est frigidis potissimùm & negligentibus Christianis, vt vel tandem ferid respiciant, seque accendant & expergeficiant. Illud enim vero verius est, id quod apud me ipse experitus sum, & quisq; apud se ita esse inueniet, vt tam diuturna sui à Sacramento alienatione, in dies singulos etiam atque etiam frigidiores & barbariores euademus, ac denique prorsus id fastidiamus. Alioqui descendendum est cum animo in colloquium, atque interrogandum, quemadmodum par est homini, Dei fauorem & gratiam ex animo cupienti. Iam quòd frequentiùs hoc factum fuerit, hoc impensius cor calefit & incenditur, ne prorsus omnibus amoris diuini flammis extinctis, congelascit. Dixeri fortasse, Quid autem si sensero me non paratum esse? Respondeo, & hoc quoq; inpugnat adhuc è Papatu vsque, in quo tantæ mentis anxietate, quisque se excarnificauit, vt per omnia puri essemus, ne Deus quicquã nauis aut labis nobis inueniret. Vnde tanta trepidatione sumus ex-

An si cogendi profani ut sumant Sacramentum.

Cum neglectione Sacramentis obrepunt prophana opiniones, & extinguuntur inuocatio.

nimati, vt illicò quisque attonito animo in hæc verba proruperit: Heu te miserum, hac cœna omnibus modis indignus es. Nam natura & humana ratio, hic suæ dignitatis rationem inire incipit, erga ingentis huius & preciosi boni præstantiam, ac tunc perinde niter, atque obscura laterna lucido soli collata, aut instar fimi candidis gemmis aut vnionibus comparati. Has suæ vitæ sordes intuens, recusat accedere, & tantisper differt, donec bene præparata fuerit, vsq; dum dies diei, mensis mensi, annus anno successerit. Cæterùm hoc si intueri voles, quàm videlicet tu sis probus & purus, atq; in hoc conari, vt nihil conscientiam tuam mordeat, futurum est, vt vix vnquam accedas.

Quare hic homines habita ratione discernendi sunt. Nam procaci feritate & improbitate insolescentibus dicendum est, vt à Sacramento abstineant: neque enim ad percipiendam peccatorum remissionem sunt appositi, vtpote qui eam non desiderant, nec libenter probi esse student. Reliqui verò, qui non ita feriti sunt & belluini, quiq; probitatis amantes sunt, nullo modo semet ab hac cœna debent seiungere, tametsi alioqui fragiles sint & imbecilles, quemadmodum & dictum est ab Hilario: Si quod peccatum non ita perpetratum est, cuius gratia aliquis iure ex Ecclesia possit exigi, ac pro gentili existimari, huic nequaquam à Sacramento temperandum est, ne quis se ipse vitæ priuet. Nemo enim eò probitatis vnquam se venturum speret, vt non infinitos defectus in carne & sanguine suo retineat.

Quapropter eiusmodi hominibus discendū est, summam esse scientiam, nosse, nostrum Sacramentum non dignitatis nostræ gratia institutum esse. Non enim vt dignos & sanctos nos baptizari permittimus, neque hoc nomine peccata nostra confitemur, quasi puri & delictis alieni essemus, sed planè contraria quadam

*Ascendit
sunt à com-
munionem,
qui polluti
manifestis
delictis non
emendant
se.
Hilarij do-
ctum.*

*Agentes
penitentiam
non fugiant
& sum
Sacramen-
ti.*

ratione, vt miseri ac ærumnosi peccatores, & profus propterea, quia indigni sumus: nisi fortasse quispiam talis esset, qui nullam gratiam aut absolutionem desideraret, neque cogitaret vnquam vita in melius mutata resipiscere.

Amplissima promissiones proponit, et inuitemur ad frequentatorem & sum Sacramenti.

Sed enim qui gratiam ac consolationem habere & impetrandi cupidus est, ille semet instiget, nullo modo absterri se patiat, itaque dicat: Peribente quidem hac cœna dignus esse velim, nulla adductus dignitate venio, verum tuo verbo fretus adsum, propterea quod tu mihi præcepisti, egoque non inuitus in discipulorum tuorum numerum referri cupio, quantalacunque tandem mea sit dignitas, nihil moror. Verum hoc arduum & graue est factu, hoc enim nobis nunquam non impedimento est & obstat, quod longe attentiores ad nos ipsos, quam ad os & verba Christi sumus. Ita enim natura humana agere cuperet, vt securitate quadam & certitudine se ipsa potius frui & niti posset: qua re frustrata, abhorret accedere. Verum hæc de prima parte satis superque diximus.

Secundò, benigna quoque huic præcepto adiecta est promissio, vt supra etiam memoratum est, quæ nos omnium vehementissime instigare debebat atque impellere. Hæc enim illa sunt verba, perquam amica & amabilia, humanitatis ac benevolentiae plenissima: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. Hæc, inquam, verba dixi neque vllis cautibus neque quercibus esse prædicata, verum mihi & tibi: alioqui eadem opera æquè tacere potuisset, neque vllum Sacramentum instituere. Quare fac etiam atque etiam, vt & te in hæc verba (P R O V O B I S) includas, ne nequicquam tecum loquatur. Hic enim omnes thesauri sui nobis offert diuitias, quascunque cœlitus secum humano generi detulit: ad quas etiam

alias

aliás amicissimè & amantissimè nos prouocat, veluti
 Matth. II. inquit: Venite ad me omnes, qui laboratis
 & onerati estis, ego reficiam vos. Iam quidem extre-
 mum flagitium & facinus est, quòd, cum ille tam a-
 manter atq; fideliter nos vocet & moneat, ad nostrum
 summum & maximum bonum confluendos, nos tam
 alienos erga vocantem geramus, ac tantum temporis
 a Sacramenti participatione remoti exigamus, donec
 prorsus animo indurato refrixerimus, vt nulla vsquam
 desiderij aut amoris scintilla in nobis superstes rema-
 neat. Equidem Sacramentum non perinde intuentum
 est, vt res noxia, à qua vitanda ambobus (quod aiunt)
 periculis fugiendum sit, verùm vt salutifera & utilis me-
 dicina, quæ tuis morbis medeatur, vitamque tibi det
 & animæ & corporis. Vbi enim anima recuperata la-
 lute conualuit, ibi corporis quoq; valetudo salua est.
 Cur ergo nos illud ita abominantes cauemus, quasi
 cicuta esset, quæ deuorata mortem nobis inferret præ-
 sentem?

Illud equidem inficias non iucrim, eos ipsos, qui
 contemnunt, aut beluino more viuunt, tantùm in per-
 niciem & damnationem sibi sumere. Talibus enim ni-
 hil debet esse bono aut saluti: perinde atque ægrotò
 accidere solet, pro libidine sua edenti atque bibenti,
 quæ ipsi à medico interdicitæ sunt. Ij verò, qui suæ car-
 nis infirmitatem sentiunt, eaque libenter exonerati
 essent, quærentes auxilium, non aliter intueri debent
 & vt, atque preciosissima tyriaca, aut antidoto præ-
 sentissimo, aduersus omnia venena, quibus infecti sunt.
 Hic enim in Sacramento ex ore Christi sumes pecca-
 torum condonationem, secum habentem, vnâq; ap-
 portantè Dei gratiam & Spiritum, vnâ cum omnibus
 suis bonis, tutela, protectione & potestate, contra
 mortem, Diabolum, atque omnia mala.

Ira quidem à Deo & Christi præceptum, eiusque

*Hic offer-
 tur remissio peccato-
 rum, & ap-
 plicatur
 credentis.*

*Sensus in-
dignitatis
& miseria
nostra ac-
cendat in
nobis desi-
dersum
huius car-
nis.*

*Qui vocen-
tur indi-
gni.*

*Exciendus
ex animis
stupor cogi-
tatione de
nostris la-
psibus &
imman-
disse.*

promissionē habes. Adhæc tui gratia, tua ipsius neces-
sitas, quæ cervici tuæ incumbit, & cuius gratia eiusmo-
di præcepta, illectamenta & promissiones datæ sunt,
impellere te debebat. Ipse enim dicit: Non est opus
medico valentibus, sed malè habentibus, hoc est, labo-
rantibus, & qui peccatis, mortis formidine, carnis atq;
Diaboli tentatione onerati sunt. Iam si peccatorum
fauce grauat es, tuamq; sentis infirmitatem: tum a-
lacri accedas animo, teq; Christo reficiendum, leuan-
dum & corroborandum offeras. Etenim si tamdiu pro-
crastinare volueris, donec defecaris vitij mundus &
dignus Sacramentum possis accedere: perpetuò tibi
ab hac cœna abstinendum erit. Etenim eam hic pro-
nunciat sententiã: Si purus & probus es, mea ope non
indiges, neque vicissim te mihi opus est. Quare ij tan-
tùm indigni dicuntur, qui suos defectus non sentiunt,
neque peccatores esse sustinent.

Quòd si dixeris, quid mihi tum faciendum suades,
si talem carnis meæ necessitatem persentiscere ne-
queo, neque vlla Sacramenti fame aut siti teneor? Re-
spondeo: Ijs, qui ita affecti sunt, vt nihil tale sentiant,
nullū scio dare consiliū præstantius, quàm vt in suum
propriū inspiciant, videantq;e, num ipsi quoq; car-
nem & sanguinem habeant: quòd cum ita esse com-
perient, tum sui tantùm compendij gratia Pauli Epi-
stolam scriptam ad Galatas requirant, & audiant, cu-
iusmodi sua caro fructus soleat producere. Manifesta
sunt autem (inquit) opera carnis, quæ sunt adulte-
rium, fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria,
Idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentio,
æmulationes, ira, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, in-
miciidia, ebrietates, commestationes, & his similia.
Quapropter si hæc sentire nequis, saltem Scripturam
credas, quæ tibi non mentietur, & cui caro tua prop-
rius quàm tibi nota est. Imò amplius quoq; concludit

Paulus

Paulus ad Roman. 7. inquit : Scio, quod non habiter
 in me, hoc est, in carne mea, bonum. Quod si Paulus
 de sua carne id pronuciare audeat : neque nos vel me-
 liores, vel sanctiores illo esse volumus. Quod autem
 nos idem non persentiscimus, hoc periculosius agro-
 ramus. Signum enim est certissimum, nostram carnem
 lepra esse infectam, quæ nihil quidem sentit, lauit ta-
 men interim, & circumcirca serpit. Veruntamen, vi-
 dicium, quod si usq; ad eum mortuus es, saltem Scriptu-
 ræ testimonio fidem habere digneris, quæ qualis sis,
 iam tibi suo comprobavit iudicio. Et in summa, quo-
 minis tua peccata & defectus persentiscis, hoc plures
 cause tibi supersunt accedendi, opemq; & medicinam
 queritandi.

Deinde in hoc quoque fac attentus sis, ut circum-
 spicias, num in mundo quoque verferis, aut si ignoras,
 id ex vicinis tuis exquirito. Quod si vnâ cum alijs in
 mundo constitutus es, non est, ut cogites, peccatum &
 necessitatem tibi defuturam. Tantum enim inepias,
 ac ita te geras, quasi probitatem sectari, & cum Euan-
 gelio stare decreueris, ac vide, num nemo tibi infen-
 sus futurus sit, insuper ægrè faciat, vim atq; iniuriam
 inferat, præterea ad peccata & vitia causam suppeditet.
 Quod si nondum expertus es, hoc ipsum Scripturâ
 magistrâ fac audias, iursum ac deorsum his præclaris
 testimonijs & titulis mundum prædicante.

Præter hæc Diabolum quoque iuxta te habebis,
 quem prostratum nequaquam prorsus conculcabis,
 cum Dominus noster Iesus Christus ipse deitare non
 potuerit. Quid ergo est Diabolus? nihil aliud, quam
 quod eum Scriptura nominatus esse perhibet, nempe
 mendax & homicida. Mendax quidem ob id, quod cor
 humanum à verbo Dei abducere & excæcare con-
 atur, ne tuam necessitatem sentias, neue ad Christum
 medicum venire queas. Homicida verò, qui ne ad vnus

*Mundi dis-
 ricta erga
 Ecclesiam.*

*Rabies
 Diaboli.*

*Mendaci-
 cum.*

*Homicidi-
 um*

quidem horulæ spatium vitam tibi fauet. Quod si videri tibi daretur copia, quot gladijs, quot hastis, quot sagittis & telis, omnibus momentis in te collimeres, gauderes toties tibi patere ad Sacramentum accedendi ianuam, quoties possis consequi. Quod autem tam securè, tam incogitanter ambulamus, nihil facit aliud, quàm quòd non cogitamus aut credimus, nos in carne & hoc prauo mundo viuere, aut versari in regno Diaboli.

*Precatio
pro alijs.*

Quamobrem hæc probè experienda & exercenda tibi proponito, teq; ipse accuratè fac excurias, & noscas, tum paulisper circumspicito, & vide, quid Scriptura loquatur. Quòd si ne tum quidem quicquam senseris: hoc maior te vrget ad conquerendum necessitas æquè apud Deum ac proximum tuum. Ab his petas auxilium, utq; pro te precentur, postula, neque priùs abstas, quàm cor tuum adamantina illa duritie liberatum fuerit. Ita fiet, vt demum tua tibi pateat necessitas, clarè visuro, te terque quaterq; in omnium vitiorum lernam profundius esse immersum, quàm vitulum alium peccatorum: teque Sacramento multò egerere impensius, medendæ calamitati tibi occultæ, Deo suam tibi largiente gratiam, vt magis sentias, fiasq; ab hunc modum Sacramenti esurientior. Præcipue verò Diabolo tantoperè te infestante, tibi que pernitenti machinante, vt te comprehensum & anima & vita iuxta spoliet, ita vt nullâ horâ ab eius insidijs tibi intuto esse liceat. Quàm citò verò & subito te ositantem, & nil tale opinantem in omne calamitatis genus præcipitauerit?

*Hæc commo-
nificationes
non solum
adultis, sed
etiam te-*

Hæc iam hæctenus monendi gratia dicta sint, non tantùm nobis grandioribus, verùm etiam natu minoribus, qui in Christiana doctrina, eiusdemq; intellectu educandi sunt. Ad hunc enim modum hoc minore negotio decem præcepta, fidei symbolum, & oratio-

nem

nam dominicam iuventuti inculcare possemus, ut cum
 quadam voluptate, atque adeo serio hæc caperent, & ira
 statim ab ipsis infantia crepundijs percepta indefi-
 nenter exercerent atque assuescerent. Iam enim pene
 cum natu grandioribus actum est, ut hæc atque alia ab
 ipsis impetrare nequeamus, nisi eiusmodi homines iam
 inde a puero edacentur, qui nobis successuri sunt, no-
 strumque opus & officium arrepturi, ut & ipsi suos libe-
 ros bene ac salutariter educent, quorum opera Dei
 verbum sustentetur, & Christianorum communio ædi-
 ficetur. Quapropter quisque paterfamilias sciat, hoc
 sui esse officij, ut Dei iussu atque præcepto hæc liberos
 suos doceat, aut alios docere sinat, quæ eos nosse pa-
 est. Cum enim baptizati sint, iamque in Christianorum
 numerum & communionem cooptati: æquum est, ut
 huius Sacramenti participatione fruantur, ut nobis
 queant esse utilitati & subsidio. Oportet enim
 eos omnes & singulos nobiscum credere,
 diligere, orare & aduersus Diabo-
 lum pugnare.

*nera etati
proponenda*

*Officium
patris fa-
miliæ.*

